

СЕКЦІЯ 5
ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2024-2-7>**Кобеля-Звір М.Я.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівського торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>***Kobelia-Zvir Mariana***Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Entrepreneurship,
Trade and Logistics
Lviv University of Trade and Economics***ГРАНТОВІ ПРОГРАМИ БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«МХП-ГРОМАДИ» В УМОВАХ ВІЙНИ****GRANT PROGRAMS OF THE CHARITY FUND «MHP GROMADI»
IN THE CONDITIONS OF WAR****АНОТАЦІЯ**

У статті досліджено грантові можливості благодійного фонду «МХП-Громаді». У його фокусі уваги – 13 областей України: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська та Чернігівська області та місто Київ, а це більш ніж 700 населених пунктів. Акцентовано: своїй цільовій аудиторії благодійний фонд допомагає не лише прямою гуманітарною допомогою, але й грантовою у вирішенні соціальних, економічних та екологічних проблем. Зазначено, що задля реалізації освітніх, культурних та соціальних ініціатив фонд «МХП-Громаді» співпрацює з міжнародними та українськими донорами, такими як Програма розвитку ООН в Україні, ICAP «Єднання», Швейцарське Агентство SIDA, USAID, Посольство Японії в Україні та Zagoryi Foundation. Відзначено, що з моменту свого утворення у 2015 році благодійний фонд «МХП-Громаді» підтримує сотні проектів. У статті наведено результати конкурсних відборів ряду грантових програм фонду та продемонстровано, в яких сферах та галузях було профінансовано грантоотримувачів. У дослідженні наголошено, що конкурс «Час діяти, Україно!» реалізовується щорічно, у 2024 році – вже 9 років поспіль. Ініціатива має на меті сприяти вирішенню важливих соціальних проблем громад шляхом фінансової підтримки локальних соціальних ініціатив, як відповідь на виклики війни, а також: підсилити спроможність громад у сучасних умовах, дати інструмент для залучення додаткових ресурсів, об'єднати інших партнерів задля Перемоги. Підкреслено, що в умовах війни суттєвою є підтримка благодійного фонду «МХП-Громаді» ветеранської спільноти, а саме: гранти для ветеранів та членів їх родин з метою започаткування або розвитку власної справи. Підсумовано, що ефективним та результативним для громад, якими опікується благодійний фонд, є ряд грантових інструментів фінансування, як-от: конкурс «Роби своє», що проводиться на підтримку підприємництва, та всеукраїнський Конкурс соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!».

Ключові слова: гранти, гранти для соціальних проектів, гранти для власної справи, гранти в Україні, благодійний фонд «МХП-Громаді», «Роби своє», «Час діяти, Україно!».

ANNOTATION

The article examines the grant possibilities. The analysis of the grant possibilities of the "MHP-Community" Charitable Foundation

showed that its focus is on 13 regions of Ukraine, such as: Vinnytsia, Volyn, Dnipropetrovsk, Zhytomyr, Ivano-Frankivsk, Kyiv, Lviv, Poltava, Sumy, Ternopil, Khmelnytskyi, Cherkasy and Chernihiv regions and the city of Kyiv, which is more than 700 settlements. Emphasized: the charitable foundation helps its target audience not only with direct humanitarian aid, but also with grants in solving social, economic and environmental problems. It is noted that in order to implement educational, cultural and social initiatives, the "MHP-Community" fund cooperates with international and Ukrainian donors, such as the United Nations Development Program in Ukraine, ISAR "Unity", the Swiss SIDA Agency, USAID, the Embassy of Japan in Ukraine and the Zagoryi Foundation. It is noted that since its establishment in 2015, the "MHP-Hromadi" charitable foundation has supported hundreds of projects. The article presents the results of the competitive selection of a number of the fund's grant programs and demonstrates the areas and industries in which the grant recipients were financed. The study emphasized that the competition "Time to act, Ukraine!" implemented annually, in 2024 – for 9 years in a row. The initiative aims to contribute to the solution of important social problems of communities through financial support of local social initiatives, as a response to the challenges of war, as well as: to strengthen the capacity of communities in modern conditions, to provide a tool for attracting additional resources, to unite other partners for Victory. It is emphasized that in the conditions of war, the support of the charitable fund "MHP-Gromadi" of the veteran community is essential, namely: grants for veterans and their family members to start or develop their own business. In summary, a number of grant funding tools are effective and effective for the communities cared for by the charitable foundation, such as: the "Do Your Own" competition, which is held to support entrepreneurship, and the All-Ukrainian Social Initiatives Competition "Time to Act, Ukraine!"

Key words: grants, grants for social projects, grants for your own business, grants in Ukraine, "MHP-Community" Charitable Fund, "Do your own thing", "Time to act, Ukraine!".

Постановка проблеми. З перших днів російського вторгнення у 2014 році в Україну перед нашою країною постав ряд гострих гуманітарних проблем. Серед них особливо почали виділятися: велика кількість жертв і поранених серед

мирного населення, людей, які були змушені покинути свої домівки; наявність мін та вибухо-небезпечних матеріалів, що становлять загрозу для життя та здоров'я людей; знищення інфраструктурних об'єктів та будівель житлового та соціального фонду; порушення прав людини, насильство проти жінок і дітей, які стали причиною стресу, депресії та інших проблем здоров'я. Окремо слід зазначити, що російсько-українська війна має серйозний вплив на економіку України: зменшився ВВП, зруйновані зв'язки внутрішнього та зовнішнього ринку, зросло безробіття. Економічне відновлення потребує великих інвестицій та паралельного вирішення гуманітарних проблем. Поряд із державою, вирішення цих проблем беруть на себе благодійні організації, кількість яких зростає в геометричній прогресії. Станом на початок грудня 2023 року в країні налічується 20 671 організація [4]. Підтримка більшості з них є дуже суттєвою для різних вразливих категорій населення. Деякі благодійні організації, реагуючи на війну Росії проти України, були створені ще після 2014 року та впродовж вже 10 років пропонують своїй цільовій аудиторії допомогу з різних соціальних та гуманітарних питань. Переважна більшість благодійних фондів здійснюють діяльність шляхом публічного збору благодійних пожертв та розподілу їх серед своєї цільової аудиторії [13]. Ряд фондів досить ефективно практикують грантові інструменти фінансування соціальних та бізнес-проектів в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зацікавленість вченими тематикою підтримки українців в умовах війни різними благодійними організаціями все більше зростає. Роль благодійних організацій та громадських об'єднань у наданні допомоги вивчали ряд вітчизняних науковців, серед яких: В. Письменний, С.М. Попова, А.Ю. Тараненко, І.О. Шеплякова, А.П. Корнієнко [1; 5–7; 12; 14].

Підтримку агрохолдингу «МХП» через створений благодійний фонд «МХП-Громаді», що спрямовується на підтримку жителів ряду громад України, досліджували автори: О.Ю. Чорна, Л.М. Христенко, О.О. Суслов, К.І. Сбітнева, О. Іршак, О. Коломієць, А. Черепанин [9-11]. Вони розглядали допомогу БФ «МХП-Громаді» через призму реалізації корпоративно-соціальної відповідальності агрохолдингу «МХП».

Водночас поза увагою вчених залишилися питання можливостей програм благодійного фонду «МХП-Громаді». Нині, в умовах війни, для жителів України грантова підтримка є особливо актуальною, що вимагає поглибленого вивчення всіх аспектів такого фінансування вітчизняними науковцями.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження можливостей грантових програм благодійного фонду «МХП-Громаді» в умовах війни, виявлення специфіки та пріоритетів таких програм, а також особливостей участі українських організацій/установ у грантових конкурсах фонду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна Росії проти України вплинула на майже всі сфери життя та діяльності людей, включаючи охорону здоров'я, культуру, освіту, економіку, сільське господарство та інші галузі. На сьогоднішній день існують ряд організацій та фондів, що намагаються допомогти українському народу, який стикається з викликами війни та складностями у своєму повсякденному житті. Особливо відчутною є грантова допомога низки міжнародних, урядових, суспільних, приватних та корпоративних фондів. Серед лідерів-благодійників, які розподіляють фінансову підтримку серед своєї цільової аудиторії через грантові інструменти, варто назвати благодійний фонд (БФ), що був створений ще у 2015 році. Сьогодні відомий як БФ «МХП-Громаді», а тоді він називався «Урожай – Громаді» і допомагав населенню громад Черкащини та Київщини, де орендувало землі підприємство НВФ «Урожай» Групи МХП [2; 8].

Грантову підтримку фонд вперше запропонував у 2016 році в межах проекту «Час діяти: проведення конкурсу ініціатив з метою розвитку сільських територій через партнерство місцевої влади, громади та бізнесу». Тоді це було фінансування проектів для дітей та молоді, запуску соціальних програм, орієнтованих на сфери здоров'я, демографії та екології.

У 2019 році БФ вперше провів Всеукраїнський конкурс мікрогрантів для реалізації якісних соціальних проектів «Добробут громад».

У 2020 році конкурс мікрогрантів «Час діяти, Україно!» в перший раз відбувся для всіх громад, де веде свою діяльність компанія МХП. У багатьох конкурсах та проектах БФ взаємодіяв із агенціями регіонального розвитку України, іншими українськими та міжнародними донорами (ПРООН, Уряд Швеції, Фундація ім. князів-благодійників Острозьких та багато інших) [3].

У 2021 році БФ фокус уваги тримав на 4 основних пріоритетах: людський капітал, спроможна громада, екологія та енергоефективність, громадське здоров'я. Фонд ініціював конкурс мікрогрантів для громадських ініціатив «Час діяти, Україно!» та конкурс мікрогрантів для стимулювання підприємництва «Село. Кроки до розвитку» [3; 8].

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну БФ зосередив свою діяльність на допомозі тим, хто цього потребує: захисникам, переселенцям, дітям, людям похилого віку, лікарям та медичним установам.

У липні 2022 року БФ актуалізував проект «Роби своє» – конкурс бізнес-ідей, спрямований на підтримку мікропідприємництва в селах та малих містах для зміцнення економічного фронту України. Метою конкурсу «Роби своє» було створення умов для сталого розвитку підприємництва, в т.ч. як відповідь на негативні економічні наслідки війни, у містах та селах на території Вінницької, Черкаської, Дніпропетровської, Київської, Львівської, Івано-

Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Чернігівської, Сумської обл. За результатами конкурсу було профінансовано та успішно реалізовано ряд проектів у таких сферах: 18 – крафтове виробництво, 10 – побутові послуги, 4 – інформаційні послуги, 2 – зелений туризм, 1 – охорона здоров'я, 18 – продовольча безпека, 5 – релокація бізнесу ВПО, 13 – енергетична безпека, 2 – освітні послуги, 1 – інклюзія [8].

У серпні 2022 року БФ оголосив всеукраїнський конкурс соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!», метою якого була підтримка локальних громадських ініціатив для вирішення конкретних проблем громад під час війни. Як продемонстрували результати конкурсу, він сприяв вирішенню цих проблем шляхом підтримки місцевих громадських ініціатив як відповідь на виклики війни, а саме було профінансовано та успішно реалізовано 84 проекти: 49 системних проектів в освіті, медицині, інфраструктурі, 18 – підтримка ВПР, 11 – енергетична безпека, 1 – реабілітація ветеранів [8].

Восени 2022 року БФ «МХП-Громаді» провів грантовий конкурс для громад «Сади для Перемоги». Мета ініціативи – підвищення продовольчої безпеки громад, розвитку вирощування, переробки, зберігання вирощеної сільськогосподарської продукції та підвищення зайнятості населення. Завдяки такій підтримці БФ переможцями конкурсного відбору стали 8 громад: Білозірська Черкаської обл., Бобринська Черкаської обл., Краснопілляська Вінницької обл., Миронівська Київської обл., Новопокровська Дніпропетровської обл., Пирятинська Полтавської обл., Чернівецька Вінницької обл., Чигиринська Черкаської обл. Кошти гранту громади використали на техніку для обробки землі, на необхідні засоби для вирощування, зберігання і переробки сільськогосподарської продукції, впровадження новітніх технологій та інші заходи, що сприяють підвищенню продовольчої безпеки [8].

Відмінною особливістю грантової підтримки БФ є Всеукраїнський конкурс соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!», який проводиться щорічно. Як зазначається в конкурсній документації, місія ініціативи – робити громади такими, щоб там хотілося жити [3]. У 2024 році конкурс «Час діяти, Україно!» проводиться дев'ятий рік. Головна мета – підтримати локальні соціальні ініціативи, які реалізуються активними жителями громад у відповідь на виклики війни: від ветеранських хабів до інклюзивних просторів, від створення укриттів до започаткування реабілітаційних програм. Учасниками конкурсу можуть бути як громадські організації, так і комунальні підприємства, а також органи місцевого самоврядування, медичні та освітні заклади та благодійні фонди з 13 областей, а саме: Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей та м. Київ. Загалом кожна ініціативна

група може отримати на свій проект фінансування до 100 тисяч гривень [3].

Перевагою грантового конкурсу є його пріоритетні напрямки: реінтеграція та реабілітація ветеранів, збереження традицій та культурної спадщини, системні проекти в освіті, медицині, інфраструктурі, розвиток громадських просторів, енергетична безпека.

Як зазначається в конкурсній документації, за останні 2 роки в межах конкурсу українці реалізували 250 проектів на 20 млн грн. А ще 20 млн грн залучили через співфінансування. Саме завдяки цьому конкурсу в Україні з'явилися близько 80 укриттів, 30 класів безпеки, 20 ветеранських просторів та сотні справді важливих проектів [3; 8].

Особливістю грантової підтримки БФ тут є сума гранту, що може сягати від 50 000 грн до 100 000 грн. Ключовою вимогою грантодавця є необхідність внести суму співфінансування не менше 50% фінансування фонду [3].

У 2024 році БФ продовжує підтримувати підприємців України в їх прагненні розвивати власний бізнес. Допомога надається через грантовий конкурс «Роби своє», що спрямований на підтримку мікропідприємництва в громадах, як-от: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська та Чернігівська області та місто Київ. Відмінною особливістю конкурсу є те, що його метою є створення умов для сталого розвитку підприємництва, в т.ч. як відповідь на негативні економічні та соціальні наслідки війни в Україні, а завданнями конкурсної ініціативи є: стимулювати соціально-економічні перетворення в міських та сільських громадах за рахунок ведення підприємницької діяльності, у т.ч. створення робочих місць, що забезпечить покращення життя громадян та активізує діяльність громадських ініціатив; виявити та підтримати сталі підприємницькі бізнес-ідеї, які матимуть суттєвий вплив і помітно сприятимуть процесам самоорганізації місцевого населення; провести пошук нових ефективних інноваційних практик, що залучають громадян до прийняття рішень та заохочують до самозайнятості; стимулювати розвиток «дефіцитних» для міської та сільської місцевості послуг: побутові, соціально-культурні, інформаційно-консультативні та торгові послуги населенню [2].

Перевагою грантового конкурсу є те, що в ньому можуть брати участь фізичні особи – громадяни України, які планують розпочати власну справу, а також ті фізичні особи-підприємці, приватні підприємства, що здійснюють свою діяльність не більше як 4 роки станом на дату оголошення початку конкурсного відбору та хочуть розширити та/або здійснити релокацію і якісно покращити свою бізнес-діяльність.

Варто відзначити: БФ «МХП-Громаді» підтримує програми для допомоги ветеранській

спільноті в умовах війни, до прикладу, ветерани та їхні родини з Вінниччини у 2024 році мали право отримати гранти до 100 тис. грн. Ця ініціатива реалізовується громадською організацією «Соціальний центр Вінниччини» спільно з Українським ветеранським фондом Мінветеранів за підтримки благодійного фонду «МХП – Громаді». Особливість конкурсу в тому, що він був передбачений: для тих, хто повернувся з війни й мріє про власну справу, для тих, хто повернувся з війни й має власний бізнес, для тих, хто чекав із війни сина, чоловіка, батька, доньку, дружину, маму і бачить себе в підприємстві. За результатами конкурсу було підтримано бізнес-ідеї 10 ветеранів або членів їхніх родин із громад Вінниччини. Переможці отримали до 100 тис. грн для підсилення або започаткування свого бізнесу. Перевагою конкурсу стало надання грантових коштів на різні бізнес-ідеї: побудова теплиці для вирощування овочів чи розсади, придбання обладнання для майстерні чи СТО, облаштування кав'ярні чи піцерії чи втілення будь-якої іншої підприємницької мрії. На думку експертів, суттєвою є супутня підтримка для підприємців від БФ, а саме: протягом усього терміну реалізації проекту грантоотримувачі користувалися менторською допомогою фахівців щодо старту, ведення чи розвитку власного бізнесу [2].

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз грантових можливостей БФ «МХП-Громаді» продемонстрував, що у його фокусі уваги – 13 областей України та більш ніж 700 населених пунктів. Своїй цільовій аудиторії БФ допомагає не лише прямою гуманітарною допомогою, але й грантовою у вирішенні соціальних, економічних та екологічних проблем. З метою реалізації освітніх, культурних та соціальних ініціатив фонд співпрацює з міжнародними та українськими донорами, такими як Програма розвитку ООН в Україні, ІСАР «Єднання», Швейцарське Агентство SIDA, USAID, Посольство Японії в Україні та Zagoriy Foundation. З моменту свого утворення БФ у 2015 році БФ підтримує сотні проектів. Ефективним та результативним для громад, якими опікується БФ, є ряд грантових інструментів фінансування, як-от: конкурс «Роби своє», який проводиться на підтримку підприємництва, та всеукраїнський Конкурс соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!». Останній реалізовується щорічно, у 2024 році – вже 9 років поспіль. Ініціатива має на меті сприяти вирішенню важливих соціальних проблем громад шляхом фінансової підтримки локальних соціальних ініціатив, як відповідь на виклики війни, а також: підсилити спроможність громад у сучасних умовах, дати інструмент для залучення додаткових ресурсів, об'єднати інших партнерів задля Перемоги. В умовах війни суттєвою є підтримка БФ ветеранської спільноти, а саме: гранти для ветеранів та членів їх родин для започаткування або розвитку власної справи. Подальші наші роз-

відки будуть стосуватися оцінки результативності й ефективності грантових ініціатив «Роби своє» та «Час діяти, Україно!», що реалізовувалися за результатами конкурсних відборів у 2024 році.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Письменний В. Інноваційні інструменти фінансування гуманітарних проєктів в умовах війни: досвід України. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 5 (84). С. 81–91. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43116/2/GEJ_2023v84n5_Pysmennyi_V-Innovative_financing_tools_81-91.pdf (дата звернення: 05.03.2024).
2. Гранти. *Благодійний фонд МХП-Громаді*. URL: <https://mhpgromadi.org.ua/hranty/potochni-hranty/> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Грантовий конкурс «Час діяти, Україно!». *Центр розвитку «ЧАС ЗМІН»*. URL: <https://chaszmin.com.ua/wp-admin/post.php?post=13911&action=edit&classic-editor&app=uxbuilder&type=editor#/> (дата звернення: 07.03.2024).
4. З початку повномасштабної війни кількість благодійних організацій зросла майже вдвічі. *ZMINA : Центр прав людини*. 2023. URL: <https://zmina.info/news/z-pochatku-povnomasshtabnoyi-vijny-kilkist-blagodijnyh-organizacij-zroslo-majzhe-vdvich/> (дата звернення: 12.03.2024).
5. Корнієнко А.П. Шляхи трансформації обліку і оподаткування благодійної допомоги під час війни. *Шляхи трансформації фінансово-економічної системи в умовах невизначеності: збірник матеріалів круглого столу* (м. Київ, 23 листопада 2022 р.) / укладач О. В. Безпаленко. Київ : Наукова столиця, 2022. С. 13–17. URL: <http://surl.li/tuescg> (дата звернення: 18.03.2024).
6. Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В. Основні підходи до класифікації грантів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 74. С. 102–107. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448> (дата звернення: 27.03.2024).
7. Кобеля-Звір М.Я. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 16–21. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=p3KHzu4AAAAJ&citation_for_view=p3KHzu4AAAAJ:YOWf2qJgPHMC (дата звернення: 05.03.2024).
8. Надані гранти. *Благодійний фонд МХП-Громаді*. URL: <https://mhpgromadi.org.ua/hranty/nadani-hranty/> (дата звернення: 10.03.2024).
9. Чорна О.Ю., Сбітнева К.І. Дослідження особливостей та напрямів розвитку корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу в умовах воєнного часу. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2023. № 4 (280). С. 89–100. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/788> (дата звернення: 11.03.2024).
10. Чорна О.Ю., Христенко Л.М., Сулов О.О. Дослідження особливостей, причин та наслідків впливу корпоративної соціальної відповідальності агрохолдинга на забезпечення його економічної безпеки. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 3. С. 158–169. URL: <https://www.journals.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/88> (дата звернення: 18.03.2024).
11. Іршак О., Коломієць О., Черепанин А. Види корпоративної соціальної відповідальності в контексті досягнення цілей

- сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3379> (дата звернення: 23.03.2024).
12. Попова С.М., Павліченко Я.Р. Роль благодійних організацій та громадських об'єднань у наданні допомоги українцям під час війни. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. III наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 11 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 69–72. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/a7d84be4-7fa8-45d9-a72d-3988c8e04835> (дата звернення: 03.03.2024).
  13. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI станом на 11 груд. 2022 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 18.03.2024).
  14. Тараненко А.Ю., Шеплякова І.О. Вітчизняний досвід соціальної роботи благодійних фондів з людьми похилого віку в умовах воєнного стану. Харківський національний педагогічний університет імені ГС Сковороди. 2023. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/b298d2ac-b198-4001-b02d-49cc33344dd2> (дата звернення: 10.03.2024).
  7. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Osnovni pidkhody do vyznachen-nia poniattia hrantu [Basic approaches to defining the concept of a grant]. *Kyiv's'kyj ekonomichnyj naukovyj zhurnal*, no. 2, pp. 16–21. Available at: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=p3KHzu4AAAAJ&citation_for_view=p3KHzu4AAAAJ:YOWf2qJgpHMC (accessed March 5, 2024).
  8. Nadani hranty [Grants awarded]. *Blahodijnyj fond MKhP-Hromadi*. Available at: <https://mhpgromadi.org.ua/hranty/nadani-hranty/> (accessed March 10, 2024).
  9. Chorna O. Yu., Sbitnieva K. I. (2023) Doslidzhennia osoblyvostej ta napriamiv rozvytku korporatyvnoi sotsial'noi vidpovidal'nosti ahrokhodynhu v umovakh voiennoho chasu [Study of features and directions of development of corporate social responsibility of an agricultural holding in wartime conditions]. *Visnyk Skhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 4 (280), pp. 89–100. Available at: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/visnikSNU/article/view/788> (accessed March 11, 2024).
  10. Chorna O. Yu., Khrystenko L. M., Suslov O. O. (2023) Doslidzhennia osoblyvostej, prychnyn ta naslidkiv vplyvu korporatyvnoi sotsial'noi vidpovidal'nosti ahrokhodynha na zabezpechennia joho ekonomichnoi bezpeky [Study of features, causes and consequences of the impact of corporate social responsibility of an agricultural holding on ensuring its economic security]. *Kyiv's'kyj ekonomichnyj naukovyj zhurnal*, no. 3, pp. 158–169. Available at: <https://www.journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/88> (accessed March 18, 2024).
  11. Irshak O., Kolomiets' O., Cherepanyn A. (2024) Vydy korporatyvnoi sotsial'noi vidpovidal'nosti v konteksti dosiahnennia tsiley staloho rozvytku [Types of corporate social responsibility in the context of achieving the goals of sustainable development]. *Економіка та суспільство*, no. 59. Available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3379> (accessed March 23, 2024).
  12. Popova S. M., Pavlichenko Ya. R. (May 11, 2023) Rol' blahodijnykh orhanizatsij ta hromads'kykh ob'iednan' u nadanni dopomohy ukraintsiam pid chas vijny [The role of charitable organizations and public associations in providing assistance to Ukrainians during the war]. *Problemy suchasnoi politseistyky*: tezy dop. III nauk.-prakt. konf. MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t внут. справ, Наук. парк "Наука та безпека". Vinnytsia: KhNUVS, pp. 69–72. Available at: <https://dspace.univd.edu.ua/items/a7d84be4-7fa8-45d9-a72d-3988c8e04835> (accessed March 3, 2024).
  13. Pro blahodijnju diial'nist' ta blahodijni orhanizatsii: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 r. № 5073-VI stanom na 11 hrud. 2022 r. [On charitable activities and charitable organizations: Law of Ukraine dated 07/05/2012 No. 5073-VI as of December 11 2022]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (accessed March 18, 2024).
  14. Taranenko A. Yu., Shepliakova I. O. (2023) Vitchezniannyj dosvid sotsial'noi roboty blahodijnykh fondiv z liud'my pokhyloho viku v umovakh voiennoho stanu. [Domestic experience of social work of charitable foundations with elderly people under martial law]. Kharkiv's'kyj natsional'nyj pedahohichnyj universytet imeni HS Skovorody. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/b298d2ac-b198-4001-b02d-49cc33344dd2> (accessed March 10, 2024).

REFERENCES:

1. Pys'mennyj V. (2023) Innovatsijni instrumenty finansuvannia humanitarnykh proektiv v umovakh vijny: dosvid Ukrainy [Innovative tools for financing humanitarian projects in war conditions: the experience of Ukraine]. *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, no. 5 (84), pp. 81–91. Available at: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43116/2/GEJ_2023v84n5_Pysmennyj_V-Innovative_financing_tools_81-91.pdf (accessed March 5, 2024).
2. Hranty. [Grants]. *Blahodijnyj fond MKhP-Hromadi*. Available at: <https://mhpgromadi.org.ua/hranty/potochni-hranty/> (accessed March 25, 2024).
3. Hrantovyj konkurs "Chas diiaty, Ukraino!" [Grant competition "Time to act, Ukraine!"]. *Tsentr rozvytku "ChAS ZMIN"*. Available at: <https://chaszmin.com.ua/wp-admin/post.php?post=13911&action=edit&classic-editor&app=uxbuilder&type=editor#/> (accessed March 7, 2024).
4. Z pochatku povnomashtabnoi vijny kil'kist' blahodijnykh orhanizatsij zrosla majzhe vdvichi (2023) [Since the beginning of the full-scale war, the number of charitable organizations has almost doubled]. *ZMINA: Tsentral'ni prav liudyny*. Available at: <https://zmina.info/news/z-pochatku-povnomashtabnoyivijny-kilkist-blahodijnykh-organizacij-zroslo-majzhe-vidvichi/> (accessed March 12, 2024).
5. Kornienko A. P. (November 23, 2022) Shliakhy transformatsii obliku i opodatkuvannia blahodijnoi dopomohy pid chas vijny [Ways of transformation of accounting and taxation of charitable aid during the war]. *Shliakhy transformatsii finansovo-ekonomichnoi systemy v umovakh nevyznachenosti*: zbirnyk materialiv kruhloho stolu / ukladach O. V. Bezpalenko. Kyiv: Naukova stolitsia, pp. 13–17. Available at: <http://surl.li/tuecg> (accessed March 18, 2024).
6. Kobelia-Zvir M. Ya., Zvir Yu. V. (2023) Osnovni pidkhody do klasyfikatsii hrantiv [Basic approaches to the classification of grants]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, no. 74, pp. 102–107. Available at: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448> (accessed March 27, 2024).